
Језик данас

НОВА СЕРИЈА

ГЛАСИЛО МАТИЦЕ СРПСКЕ ЗА КУЛТУРУ УСМЕНЕ И ПИСАНЕ РЕЧИ

Рајна Дражићевић

ПРИЛОГ ЛЕКСИЧКОМ НОРМИРАЊУ (НА ПРИМЕРУ НЕОЛОГИЗМА *СЕЛФИ*)

Уредништво Оксфордског речника енглеског језика изабрало је 2013. године именицу *selfie* (*селфи*) за победника избора за Реч године. Ова именица је први пут употребљена 2002. године у Аустралији. Зна се и да ју је први употребио један студент на неком блогу. Реч се учестало користи тек од 2012. године. *Селфи* је фотографија на којој се налази особа која је сликала саму себе. Таква фотографија је обично снимљена камером на мобилном телефону или на компјутеру. Данас се та реч све више шири и стапа са другим речима, што представља извориште нових неологизама (исп. Oxford English Dictionary): *helfie* = *hairstyle* + *selfie* (фотографија властите косе), *welfie* = *workout* + *selfie* (фотографија на којој се види аутор током или након физичких вежбања), *drelfie* = *drunk (en)* + *selfie* (фотографија пијаног аутора), *bookselfie* = *book* + *selfie* (фотографија на којој се види и књига коју аутор чита) итд. Уредништво Оксфордског речника се једногласно определило да *селфи* постане реч 2013. године зато што је забележен изразит пораст учесталости употребе ове лексеме, а увећава се и број твореница у енглеском језику које настају од ове речи као мотивне.

Реч *селфи* се све фреквентније користи и у већини других језика. Овај неологизам се углавном не преводи, већ се као сасвим неприлагођена лексема енглеског језика неометано користи и у српском језику.

Хрватски лингвисти, значајно склонији бризи о лексичком нормирању од српских, покушали су *селфију* да стану на пут. А. Халоња и Л. Худечек, сарадници Института за хрватски језик ХАЗУ, спровели су занимљиво истраживање (исп. Халоња и Худечек 2014). Тражили су од загребачких студената да покажу своју креативност у осмишљавању превода за реч *селфи*.

КЋИ ИЛИ КЋЕР

На недавном такмичењу из српског језика постављено је и питање како у номинативу гласи именица чији је акузатив *кћер*. Понуђена су три одговора: а) само *кћи*, б) само *кћер*, в) може и *кћи* и *кћер*. Одговор да се тачно решење налази само под а) изазвао је недоумице и ђака и појединих професора. Питали су (се) како гласи акузатив именице *кћер*, која се у том лику налази као одредница у Речнику српскога језика Матице српске.

Овде се ради о старој словенској речи за именовање сродства, која се уз именицу *мајџи* једина мењала по тзв. промени именица женскога рода сугласничких основа. Ове именице су у номинативу једнине гласиле *мајџи* и *кћи*, а у свим осталим падежима је сачувана стара основа на *-ер-* (ном. *мајџи*, ген. *мајџере*, дат. *мајџери* итд., односно ном. *кћи*, ген. *кћере*, дат. *кћери* итд.). Оне су током историјског развоја изгубиле своју промену (именица *кћи* је пришла именицама типа *сџвар*, а именица *мајџи* именицама типа *жена*), али су сачувале старе основе. Тако именица *кћи* у номинативу једнине и даље тако гласи (Пред њим је стајала Божићкина *кћи* – М. Црњански, Сеобе; А њена *кћи*, Текла, није у кући – Исто), а у ген., дат., вок. и лок. гласи *кћери* (Њени родитељи морали су осетити да има јаче умне способности од њихове *кћери* – Ц. Остин, Ема; Краљ ми је наредио да запросим руку ваше *кћери* за младог маркиза Медину – Ј. Потоцки, Рукопис нађен у Сарагоси; Нашој *кћери* је потребна ваша брига – Исто; Де, *кћери*, де још ону – Б. Станковић, Коштана; Врло је срећан што због тога може о својој *кћери* да мисли најлепше – Ц. Остин, Менсфилд парк); у ак. *кћер* (Сматра се да Халеви није имао синова него само *кћер* – М. Павић, Хазарски речник; Авдага [је] дао своју *кћер* за Мустајбегова сина – И. Андрић, На Дрини ћуприја), у инстр. *с(а) кћерју* и *с(а) кћери* (Маћеха се *са* својом *кћерју* опет спреми у цркву – Баш Челик; Пође некакав цар са женом и *са* својом *кћери* да се шета по мору – Све, све, али занат); облици множине су: ном. *кћери* (Лепе су вам *кћери*); ген. *кћери* (Уживала је у срећи својих *кћери*); дат. *кћерима* (Пружали су јој све што и својим *кћерима*).

Као што се види – регуларан облик номинатива једнине јесте *кћи*, а облик *кћер* је акузатив једнине. Честа употреба акузативног облика *кћер* у номинативу довела је до тога да нормативисти у једном тренутку прихвате и тај облик као правилан. То доноси, нпр., Правопис из 1993. године. Дакле, било је прихваћено као правилно и: „Ваша *кћи* је права лепотица” и „Ваша *кћер* је права лепотица”. Како се речници док се пишу управљају према важећој норми, то се догодило да се облик *кћер* нађе као одредница у једно-

томном речнику Матице српске, док је овај облик у шестотомном Матичином речнику обележен као покрајински. Правопис из 2010. враћа се старијим нормативним правилима и прихвата као правилно само *кћи* у номинативу, *кћер* у акузативу.

Обрнута ситуација – да се у акузативу користи облик *кћи*, што се такође чује у свакодневном говору, не прихвата ни старија ни новија нормативистичка литература. Дакле, само: „Поздравите вашу *кћер*”, не и: „Поздравите вашу *кћи*”.

Данас су у употреби још два облика у номинативу – *кћерка* (добијено од *кћер* и суфикса *-ка*) и *ћерка* (добијено упрошћавањем почетне сугласничке групе *кћ-* у *кћерка*). Облик *ћерка*, који је доспео из народних говора, а бележи га и Вук у свом Српском рјечнику, у ствари је и најчешћи облик у свакодневном говору. Стога нормативисти допуштају и његову употребу у стандардном језику. Речник српскохрватскога књижевног језика Матице српске, као и Речник Српске академије наука и уметности предност дају облику *кћи*, али не дисквалификују ни облике *кћерка* и *ћерка*.

Најновији Правопис доноси на првом месту облик *кћи*, а потом и *кћерка* и *ћерка* (дат. *(к)ћерки* и *(к)ћерци*, придевски облик *(к)ћеркин*).

Дакле, од четири облика који су у употреби: *кћи*, *кћер*, *кћерка* и *ћерка* најновија нормативистичка литература у номинативу предност даје облику *кћи*, допушта облике *кћерка* и *ћерка*, а не прихвата облик *кћер* (који остаје резервисан само за акузатив).

Народни говори знају и за читав низ других облика добијених или упрошћавањем иницијалне сугласничке групе, или њеним фонетским преобликовањем, као нпр.: *ћи*, *ћер*, *шћи*, *шћер*, *шћера* и сл. Ниједан од њих није допуштен у књижевном језику.

